

20. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Το Καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ απονέμει στο σύστημα ένα σημαντικό ρόλο. Τα άρθρα 3.1 και 22 ορίζουν ότι το ΕΣΚΤ θα προωθή την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών και ότι η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μπορούν να παρέχουν διευκολύνσεις και η ΕΚΤ να εκδίδει κανονισμούς για την εξασφάλιση αποτελεσματικών και υγιών συστημάτων συμψηφισμού και πληρωμών. Η ομάδα εργασίας για τα συστήματα πληρωμών, κάτω από την καθοδήγηση της Επιτροπής των Διοικητών και αργότερα του ΕΝΙ, έχει προχωρήσει αρκετά στην προετοιμασία του εδάφους για το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ.

20α. ΤΑ ΔΕΚΑ ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΚΟΙΝΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Το Σεπτέμβριο του 1993 το ΕΝΙ παρουσίασε τα συμπεράσματά του για τις αρχές που πρέπει να διέπουν τα εθνικά συστήματα πληρωμών. Το Μάρτιο του 1996 εξέδωσε νέο τεύχος με τίτλο «εξελίξεις στα συστήματα πληρωμών της Ε.Ε. το 1995» στο οποίο σημειώνεται η πρόοδος προς τη συμμόρφωση με τα ελάχιστα κοινά χαρακτηριστικά ή (όπως διαφορετικά αποκαλούνται) με τον κατάλογο των δέκα αρχών. Το Μάρτιο του 1997 εξέδωσε νέο τεύχος που καταγράφει τις τελευταίες εξελίξεις

1. Κατά κανόνα μόνο τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να συμμετέχουν άμεσα στα Διατραπεζικά Συστήματα Μεταφοράς Κεφαλαίων (ΔΣΜΚ). Εξαιρετικά οι κεντρικές τράπεζες έχουν την ευχέρεια να χορηγούν εγκρίσεις και σε άλλα ιδρύματα με την προϋπόθεση ότι έχουν υψηλό δείκτη φερεγγυότητας και εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές. Μέχρι πρότινος μόνο η Αυστρία δεν είχε μερικά συμμορφωθεί με την αρχή αυτή. Για ιστορικούς λόγους υπάρχουν ακόμα μερικά μη εποπτευόμενα ιδρύματα που δεν έχουν το χαρακτήρα τραπεζών και τα οποία εξακολουθούν να μετέχουν στο Girosystem της κεντρικής τράπεζας της Αυστρίας. Ωστόσο, στο RTGS system το οποίο τέθηκε σε λειτουργία στο τέλος του 1997 μετέχουν μόνο πιστωτικά ιδρύματα.

2. Δεν θα υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ εγχωρίων Π.Ι. και πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας σε άλλα κράτη της Ε.Ε. για τη συμμετοχή τους στα ΔΣΜΚ. Υπάρχουν στην Ε.Ε. 269 Υποκαταστήματα ξένων Π.Ι. που συμμετέχουν άμεσα σε ΔΣΜΚ. Από αυτά 155 ανήκουν σε Π.Ι. της Ε.Ε. και 114 σε Π.Ι. τρίτων κρατών. Τα εγχώρια συστήματα με τις περισσότερες ξένες συμμετοχές είναι της Ισπανίας (46), της Γερμανίας (39), της Ιταλίας (26) και της Ελλάδας (20).

Η εξ αποστάσεως πρόσβαση (remote access) δεν είναι η συνήθης μέθοδος πρόσβασης σε ένα ΔΣΜΚ. Ωστόσο, αρκετές κεντρικές τράπεζες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήδη δέχτηκαν αιτήσεις από ξένα πιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να τους επιτραπεί η συμμετοχή. Τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε ένα ΔΣΜΚ αν και το δικαίωμα αυτό δεν είναι αυτόματο. Οι κεντρικές τράπεζες της Ε.Ε. θέτουν συνήθως ορισμένες προϋποθέσεις για να αποδεχτούν τέτοιες αιτήσεις:

- εάν ισχύει η αρχή της αμοιβαιότητας, δηλαδή οι αρχές της χώρας όπου έχει την έδρα της το πιστωτικό ίδρυμα εφαρμόζει την ίδια πολιτική των μη διακρίσεων για τα Π.Ι. του κράτους της κεντρικής τράπεζας που ζητούν έγκριση για εξ αποστάσεως πρόσβαση,
- με βάση πάλι την ίδια αρχή οι εθνικές κεντρικές τράπεζες θα παρέχουν ευκολίες διακανονισμού με το άνοιγμα τρεχουσών λογαριασμών σε αυτές και θα χορηγούν πιστώσεις εντός της ημέρας (intra - day credit facilities) υπό τον όρο ότι οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθενται οι συμμετέχοντες εξ αποστάσεως δεν θα είναι μεγαλύτεροι από τους κινδύνους που σχετίζονται με τους εγχώριους φορείς που συμμετέχουν στα Διατραπεζικά Συστήματα Μεταφοράς Κεφαλαίων.

Μέχρι τώρα, πρόσβαση εξ αποστάσεως σε ΔΣΜΚ έχει χορηγηθεί στο Βέλγιο, τη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες. Στην τελευταία περίπτωση, η εξ αποστάσεως πρόσβαση καθιερώθηκε από την κεντρική τράπεζα προκειμένου να διευκολυνθεί η εκτέλεση πληρωμών των ταμείων κοινωνικής ασφάλισης στο εξωτερικό.

3. Τα κριτήρια εισόδου στα ΔΣΜΚ θα είναι καταγεγραμμένα σε δημόσιο έγγραφο (αρχή της διαφάνειας). Σήμερα όλα τα εθνικά ΔΣΜΚ πληρούν την αρχή αυτή. Αν και τα καταγεγραμμένα κριτήρια διαφέρουν από χώρα σε χώρα τα περισσότερα είναι κοινά. Τα συνηθέστερα είναι τα εξής:

- ελάχιστος αριθμός στοιχείων ή αναλογία αντιπροσωπευτική της χρηματοοικονομικής θέσης,
- ελάχιστος αριθμός συναλλαγών,
- πληρωμή τέλους εγγραφής,
- έγκριση εισόδου από τον κύριο του συστήματος ή τον άμεσα συμμετέχοντα,
- έγκριση από την εθνική κεντρική τράπεζα,

- συμμόρφωση με τεχνικές προδιαγραφές.

Το Δεκέμβριο του 1996 το Συμβούλιο του ENI συμφώνησε ότι το δικαίωμα της εξ αποστάσεως πρόσβασης σε ΔΣΜΚ και σε μηχανισμούς λογαριασμών κεντρικών τραπεζών θα εξακολουθεί να παρέχεται χωρίς διακρίσεις κατά το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ για όλα τα ΔΣΜΚ της Ε.Ε. και για όλους τους φορείς της Ε.Ε. που υποβάλλουν αίτημα. Δεν έχει όμως ακόμα ληφθεί απόφαση για εναρμόνιση των κριτηρίων και με το κατά πόσον και με ποιους όρους θα παρέχεται πρόσβαση σε πιστώσεις σε Ευρώ εντός της ημέρας.

4. Κάθε κράτος-μέλος θα πρέπει να έχει ένα σύστημα ακαθαρίστων διακανονισμών μεγάλων πληρωμών σε πραγματικό χρόνο (Real-Time Gross Settlement system, RTGS).

Στη Δανία, Σουηδία και Φιλανδία συστήματα RTGS ήδη λειτουργούν. Στη Γερμανία ειδικό RTGS, που χρησιμοποιεί το SWIFT για τη μετάδοση των δεδομένων, λειτουργεί από το Μάιο του 1995. Στην Αυστρία, Ιταλία και Κάτω Χώρες ήδη λειτουργούσαν και τώρα ανασχεδιάζονται και βελτιώνονται. Στην Πορτογαλία το σύστημα λειτουργεί από τις 5/3/1996. Νέα συστήματα RTGS τέθηκαν πρόσφατα σε λειτουργία στο Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες. Στη Γαλλία, Ιρλανδία και Ισπανία λειτούργησαν στο τέλος του 1996. Στην Ελλάδα το σύστημα «ΕΡΜΗΣ» αναμένεται να λειτουργήσει την 1/7/98. Στα υπόλοιπα κράτη της Ε.Ε. είναι ήδη σε λειτουργία με εξαίρεση το Λουξεμβούργο.

5. Τα συστήματα καθαρού διακανονισμού μεγάλων ποσών (large-value net settlement systems), μπορούν να συνεχίσουν να λειτουργούν παράλληλα με τα RTGS με τις ακόλουθες προϋποθέσεις α) ο διακανονισμός των πληρωμών να γίνεται σε τρεχούμενους λογαριασμούς που τηρούνται στην κεντρική τράπεζα β) να πληρούν τα στάνταρ φερεγγυότητας της Έκθεσης Λαμφαλούσι για τα συστήματα καθαρού διακανονισμού και γ) ο διακανονισμός να γίνεται την ίδια ημέρα που γίνεται η ανταλλαγή των οργάνων πληρωμής. Μέχρι σήμερα μόνο το καθαρό σύστημα διακανονισμού LIPS-net του Λουξεμβούργου πληροί την υπ' αριθ. 5 αρχή,

Σε 6 κράτη (Βέλγιο, Δανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) καθαρά συστήματα διακανονισμού δεν υπάρχουν. Σε τρία κράτη (Ελλάδα, Κάτω Χώρες και Ιταλία) υπάρχουν αλλά πρόκειται να καταργηθούν. Σε δύο κράτη (Γερμανία και όπως αναφέρθηκε το Λουξεμβούργο) οι κεντρικές τράπεζες θεωρούν ότι πληρούν τα στάνταρ φερεγγυότητας Λαμφαλούσι. Σε τρία συστήματα (Ισπανία, Φινλανδία και το ECU - Clearing and Settlement System), τελειώνουν οι εργασίες για την προσαρμογή τους στα ανωτέρω στάνταρ. Στη Γαλλία το σύστημα SAGITTAIRE θα κλείσει αλλά το σύστημα SNP προσαρμόζεται για να ανταποκριθεί στα στάνταρ Λαμφαλούσι.

6. Οι κεντρικές τράπεζες, στο πλαίσιο των καθηκόντων τους της εποπτείας των συστημάτων πληρωμών, θα αξιολογούν το βαθμό και τη φύση του κινδύνου διακανονισμού σε όλα τα λοιπά ΔΣΜΚ που δεν καλύπτονται από τις υπ' αριθ. 4 και 5 αρχές. Πρόκειται κύρια για τα συστήματα διακανονισμών μικρών πληρωμών (retail payments).

Οι κεντρικές τράπεζες πρέπει πρώτιστα να ενδιαφερθούν για τη χρηματοδοτική αξιοπιστία των ανωτέρω συστημάτων και την αποτροπή κινδύνων που μπορούν να αποσταθεροποιήσουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Κατά κανόνα, βέβαια, τα συστήματα μικρών πληρωμών λόγω του μικρού σε αξία όγκου συναλλαγών που διακανονίζουν δεν ενέχουν μεγάλους κινδύνους. Όμως για την αποτροπή κάθε ενδεχόμενου οι κεντρικές τράπεζες είτε χειρίζονται τα συστήματα, είτε απλά συμμετέχουν σαν μέτοχοι, ή τα εποπτεύουν.

Μέχρι τώρα, δεν εφαρμόζονται ειδικά συστήματα μέτρησης του κινδύνου σε έξι χώρες: Ελλάδα (ΔΙΑΣ), Βέλγιο (CEC), Ισπανία (SNCE), Πορτογαλία (Retail System), Σουηδία (Bank Giro Centre) και Ηνωμένο Βασίλειο (BACS, The Cheque Clearing and the Credit Clearing). Οι κεντρικές τράπεζες σε πέντε χώρες συζητούν με την τραπεζική κοινότητα τα ειδικότερα χαρακτηριστικά των ανωτέρω συστημάτων και τη μέτρηση των πιθανών κινδύνων: Δανία (DN Retail System), Γερμανία (MAOBE and DTA interbank procedures/network), Γαλλία (SIT), Φινλανδία (PMJ) και Κάτω Χώρες (COS).

7. Η νομική βάση των εγχωρίων συστημάτων πληρωμών πρέπει να είναι σαφής και δεσμευτική. Κρίσιμες διαφορές μεταξύ των εγχωρίων νομικών συστημάτων πρέπει να αναλυθούν και, στο μέτρο του δυνατού, να μειωθούν ή εξαλειφθούν. Σαν πρώτο βήμα οι κεντρικές τράπεζες της Ε.Ε. οφείλουν να πιέσουν για την αλλαγή ορισμένων διατάξεων της εθνικής πτωχευτικής νομοθεσίας, όπως για παράδειγμα της ρήτρας μηδενικής ώρας (zero-hour clause). Εάν τέτοια ρήτρα προβλέπεται στο πτωχευτικό δίκαιο, αυτό σημαίνει ότι η κήρυξη της πτώχευσης αναδράμει στις 0.00 π.μ. της ημέρας που το δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση. Η αναδρομικότητα μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα αξιοπιστίας των συστημάτων πληρωμών, διότι πολλοί διακανονισμοί που αφορούν τον πτωχεύσαντα ανακαλούνται. Για το λόγο αυτό οι εθνικές κεντρικές τράπεζες πρέπει να ζητήσουν από τις κυβερνήσεις των κρατών τους η ανωτέρω αναδρομικότητα να μην έχει ισχύ για τα συστήματα διακανονισμών. Ρήτρες μηδενικής ώρας υπήρχαν στην Αυστρία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, στις Κάτω Χώρες και στην Ελλάδα και ήδη καταργούνται.

Ένα άλλο πρόβλημα νομικής φύσης είναι η δεσμευτικότητα της εκτέλεσης των διμερών και των πολυμερών καθαρών διακανονισμών. Στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. υπάρχουν νομικές διατάξεις που απαντούν θετικά στο ζήτημα αυτό. Στην Ισπανία όμως, για παράδειγμα, ο δικαστής έχει το δικαίωμα να ανακαλέσει μερικούς διακανονισμούς. Πάντως καταβάλλεται προσπάθεια σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. ώστε να υπάρξει συμμόρφωση με την υπ' αριθ. 7 αρχή.

Πρωτοβουλίες για να μειωθεί ο συστημικός κίνδυνος έχει αναλάβει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

α) Στις 30/5/96 υιοθέτησε πρόταση Οδηγίας για το αμετάκλητο του διακανονισμού και την εγγυοδοτική ασφάλεια. Η πρόταση θέτει ένα νομικό πλαίσιο για εκείνα τα συστήματα που στοχεύουν στη μείωση του συστημικού κινδύνου. Προβλέπονται τα εξής:

α1) τα καθαρά, διμερή ή πολυμερή συστήματα διακανονισμού πρέπει να κατοχυρώνονται με νόμο και να δεσμεύουν τα τρίτα μέρη,

α2) οι κανόνες των συστημάτων πρέπει να ορίζουν το σημείο στο οποίο η εντολή μεταφοράς καθίσταται αμετάκλητη,

α3) οι κανόνες που δίνουν αναδρομική ισχύ σε περίπτωση πτώχευσης ή παύσης πληρωμών (zero - hour clause) καταργούνται,

α4) το αναξιόχρεο ενός συμμετόχου συνεχίζει να ρυθμίζεται από το εθνικό πτωχευτικό δίκαιο. Μία εξαίρεση προβλέπεται για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή στο σύστημα. Αυτές διέπονται από το πτωχευτικό δίκαιο το οποίο έχουν επιλέξει σαν εφαρμοστέο οι συμμετέχοντες,

α5) η εγγύηση που παρέχεται στο σύστημα, σε περίπτωση αδυναμίας πληρωμής, δεν επηρεάζεται από τις διατάξεις του πτωχευτικού δικαίου, αλλά πρέπει να χρησιμοποιείται άμεσα για τις ανάγκες των πληρωμών.

β) Στο Νόμο 5248/1997 για την ανεξαρτησία της Τράπεζας της Ελλάδος (άρθρο 11 παρ. 2) περιέχεται η κατάργηση της zero- hour clause. Συγκεκριμένα ορίζεται: «Η πτώχευση μέλους των συστημάτων πληρωμών και εκκαθάρισης συναλλαγών που οργανώνει και διαχειρίζεται η Τ.Ε. ή συναλλασσομένου μέσω αυτών δεν θίγει το κύρος συντελεσθέντος συμψηφισμού, διακανονισμού ή εκκαθάρισης μέσω των συστημάτων, ούτε την παροχή ασφαλειών από τα μέλη των συστημάτων, ούτε έχει αναδρομικά αποτελέσματα επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μελών των συστημάτων ή των συναλλασσομένων μέσω αυτών ως προς τις συναλλαγές μέσω των συστημάτων, εφόσον η συναλλαγή έλαβε χώρα πριν η Τ.Ε. λάβει νόμιμα γνώση της πτώχευσης.

Δηλαδή η κήρυξη της πτώχευσης δεν έχει πλέον αναδρομικά αποτελέσματα από τη 12η νυκτερινή της ημέρας που το δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση, άρα δεν ανατρέπει τους διακανονισμούς. Τα αποτελέσματα της πτώχευσης ενεργοποιούνται όσον αφορά τους συμψηφισμούς, διακανονισμούς ή εκκαθαρίσεις που συνδέονται με συστήματα πληρωμών από τη στιγμή που θα κοινοποιηθεί στην Τράπεζα της Ελλάδος η απόφαση για την κήρυξη της πτώχευσης. Από τη στιγμή αυτή η Τ.Ε. οφείλει να δώσει εντολή να μην εκτελούνται πλέον συμψηφισμοί ή διακανονισμοί μέσω του συστήματος που σαν αντισυμβαλλόμενο έχουν πτωχεύσαντα άμεσα ή έμμεσα μέλος του συστήματος.

8. Συμβατά τραπεζικά πρότυπα και αποτελεσματικοί διάλογοι επικοινωνίας μεταξύ των συστημάτων πληρωμών της Ε.Ε. είναι επιθυμητοί και θα βοηθήσουν τη διαδικασία των διακανονισμών πληρωμής στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς και πολύ περισσότερο της ΟΝΕ. Οι κεντρικές τράπεζες θα υποστηρίξουν και θα συμμετέχουν στις προσπάθειες της τραπεζικής κοινότητας για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Οι πιο σημαντικές διεθνείς οργανώσεις προτύπων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών των συστημάτων πληρωμών είναι: α) η Διεθνής Οργάνωση Προτύπων (International Standardisation Organisation, ISO), β) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Προτύπων (Comit_ Europ_ en de Normalisation, CEN), γ) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα Τραπεζικά Πρότυπα (European Committee for Banking Standards, ECBS). Επιπρόσθετα ορισμένα πρότυπα καθορίζονται από προμηθευτές μεγάλων συστημάτων πληρωμών όπως το SWIFT, η Europay, η MasterCard και η Visa.

Η ECBS έχει προωθήσει α) το Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Πρότυπο για τις Μεταφορές Πιστώσεων (EBS 200). Η τελευταία έκδοση του προτύπου αυτού είναι ένα πλαίσιο που εφαρμόζεται για τις διασυνοριακές πληρωμές και τις μεταφορές πιστώσεων ενώ περιλαμβάνει τις διαδικασίες απόρριψης της κοινοποίησης, έρευνας και απάντησης, β) την ευρωπαϊκή εφαρμογή του Διεθνούς Αριθμού Τραπεζικού Λογαριασμού (IBAN).

Το SWIFT έχει ήδη εφαρμόσει το μήνυμα MT 102 για τις πολλαπλές μεταφορές, ενώ σχεδιάζει την εισαγωγή του MT 103 για τις ενιαίες μεταφορές.

Το ENI και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες καθόρισαν τις λεπτομερείς προδιαγραφές του Interlinking που αποτελεί το διασυνοριακό τμήμα του συστήματος TARGET. Μεταξύ άλλων έχουν συμφωνηθεί τα εξής:

- η χρήση της μεταφοράς της εντολής του πελάτη (MT 100) και της μεταφοράς της εντολής του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος (MT 202) μέσω μηνυμάτων του SWIFT προκειμένου να εξασφαλισθεί η μεταφορά πληροφόρησης μεταξύ των κεντρικών τραπεζών της Ε.Ε.

- ο Τραπεζικός Κωδικός Αναγνώρισης θα είναι υποχρεωτικός για όλα τα μηνύματα του συστήματος διασύνδεσης. Ένα διάστημα, όμως έχει κρατηθεί για το Διεθνή Αριθμό Τραπεζικού Λογαριασμού, ώστε να γίνει χρήση αυτού αμέσως μόλις υπάρξει συμφωνία στα πλαίσια της Τραπεζικής Κοινότητας.

- ο σχεδιασμός του συστήματος διασύνδεσης είναι αρκετά προσαρμόσιμος ώστε να ανταποκριθεί σε οποιοσδήποτε

μελλοντικές απαιτήσεις.

9. Η πολιτική τιμών των συστημάτων πληρωμών που ακολουθούν οι κεντρικές τράπεζες της Ε.Ε. πρέπει να αποβλέπει στην αποφυγή κάθε στρέβλωσης του ανταγωνισμού. Γενικός κανόνας πρέπει να είναι η κάλυψη όλου του κόστους (full cost principle). Σήμερα, μόνο οι κεντρικές τράπεζες της Ισπανίας, Σουηδίας, Φινλανδίας και Βελγίου εφαρμόζουν την αρχή της πλήρους κάλυψης του κόστους. Ήδη αποφασίσθηκε να διεξαχθεί από τις κεντρικές τράπεζες της Ε.Ε. μία έρευνα για τη μεθοδολογία του συμβατού κόστους. Η έρευνα του κόστους των διασυνοριακών συναλλαγών βρίσκεται σε εξέλιξη. Προτείνεται η προμήθεια για κάθε διασυνοριακή συναλλαγή να είναι μεταξύ 1,5 και 3 Ευρώ. Για συναλλαγές σε εθνικό επίπεδο η προμήθεια θα καθορίζεται από τις κεντρικές τράπεζες πάντα όμως στα πλαίσια της αρχής της πλήρους κάλυψης του κόστους.

10. Τα ωράρια λειτουργίας των μεγαλύτερων διατραπεζικών συστημάτων μεταφοράς κεφαλαίων και ιδιαίτερα αυτών των μεγάλων ποσών (RTGS systems) πρέπει να διευκολύνουν τις διασυνοριακές πληρωμές και τους μηχανισμούς παράδοσης έναντι πληρωμής (delivery-versus-payment). Οι διαφορές οφείλονται α) στη διαφορά ώρας μεταξύ των διαφόρων γεωγραφικών περιοχών, β) στα διαφορετικά κατά χώρα ωράρια τραπεζικών συναλλαγών και γ) στη διαφορετική ώρα που έχουν ορίσει οι εθνικές κεντρικές τράπεζες για τη διεξαγωγή της πρώτης και δεύτερης φάσης του διακανονισμού. Στόχος του ENI είναι ο συντονισμός των ωραρίων ώστε να πραγματοποιούνται ομαλά οι διακανονισμοί των διασυνοριακών συναλλαγών.

Έχει παρατηρηθεί ότι η επικάλυψη στις χώρες λειτουργίας των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών διατραπεζικών συστημάτων είναι δυόμιση ώρες. Με βάση τη διαπίστωση αυτή το ENI αποφάσισε όπως οι ώρες λειτουργίας του συστήματος TARGET είναι οι εξής: έναρξη: 7 π.μ., ώρα κεντρικής Ευρώπης. Λήξη: 6 μ.μ., ώρα κεντρικής Ευρώπης. Αυτό σημαίνει ότι στην Ελλάδα το σύστημα θα ανοίγει στις 8 π.μ. και θα κλείνει στις 7 μ.μ. Δεν αποκλείεται το σύστημα να ανοίγει μια ώρα νωρίτερα για την τακτοποίηση τοπικών συναλλαγών. Τέλος αποφασίσθηκε όπως το σύστημα κλείνει μόνο την ημέρα των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς. Λοιπές ημέρες αργίας θα καθορίζονται μόνο σε εθνικό επίπεδο.

20β. ΤΟ ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΕΝΤΟΛΩΝ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΟΣΩΝ «TARGET» ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ «ΕΡΜΗΣ»

Οι βασικές διακρίσεις των συστημάτων διακανονισμού των εντολών πληρωμής είναι οι εξής:

1. συστήματα που λειτουργούν με τον παραδοσιακό τρόπο ανταλλαγής εγγράφων όπως τα σημερινά γραφεία συμψηφισμού της Τράπεζας της Ελλάδος (on paper based clearing houses) και συστήματα ηλεκτρονικού συμψηφισμού (electronic clearing systems).
2. συστήματα διακανονισμού μικρών ποσών (retail transactions clearing systems) που λειτουργούν με ευθύνη των Ενώσεων Τραπεζών, όπως το σύστημα ΔΙΑΣ στην Ελλάδα, και συστήματα διακανονισμού μεγάλων ποσών που λειτουργούν με ευθύνη συνήθως των κεντρικών τραπεζών (gross settlement systems). Κατ' εξαίρεση συστήματα μικρών ποσών διαχειρίζονται η Τράπεζα της Γαλλίας και η Ομοσπονδιακή Τράπεζα της Γερμανίας.
3. συστήματα διακανονισμού σε πραγματικό χρόνο (real-time) όπου ο συμψηφισμός γίνεται την ίδια στιγμή που προωθείται η πράξη και σε ώρα λειτουργίας του συστήματος και συστήματα εκτός χρόνου (off-line) που οι συμψηφισμοί πραγματοποιούνται μετά το πέρας των συναλλαγών.
4. συστήματα καθαρού διακανονισμού (net-settlement systems) όπου οι συμψηφισμοί γίνονται στο τέλος της ημέρας με εκκαθάριση των χρεωστικών και πιστωτικών θέσεων των μελών σαν σύνολο και συστήματα διακανονισμού σε πραγματικό χρόνο (real-time settlement systems) που ο διακανονισμός γίνεται για κάθε πράξη (step by step) εφόσον υπάρχουν διαθέσιμα στο λογαριασμό που τηρεί το πιστωτικό ίδρυμα στην κεντρική τράπεζα ή τυχόν χρεωστικό υπόλοιπο καλύπτεται με εγγυήσεις (π.χ. έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου).

Στο Κεφάλαιο αυτό εξετάζεται το φιλόδοξο σχέδιο του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ENI) να λειτουργήσει από τις αρχές της τρίτης φάσης της ONE (1-1-1999) ένα διευρωπαϊκό σύστημα σε πραγματικό χρόνο και η αντίστοιχη προσπάθεια της Τράπεζας της Ελλάδος να δημιουργήσει την υποδομή του εθνικού συστήματος διακανονισμών μεγάλων ποσών σε πραγματικό χρόνο.

20βα. Το σύστημα «TARGET»

Ο μηχανισμός πληρωμών που θα περιέχει τα εθνικά συστήματα διακανονισμού μεγάλων ποσών σε πραγματικό χρόνο (real-time gross settlement systems) και η διασύνδεσή τους (interlinking system) ονομάστηκε σύστημα TARGET, ένα ακρωνύμιο των αρχικών των λέξεων Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer system (Διευρωπαϊκό Αυτοματοποιημένο Σύστημα Άμεσης Διαβίβασης Ακαθάριστου Διακανονισμού σε Πραγματικό Χρόνο). Το TARGET θα προωθεί πράξεις μόνο σε Ευρώ.

Ο κύριος σκοπός του συστήματος είναι να εξυπηρετήσει τις ανάγκες για μια ενιαία νομισματική πολιτική στο τρίτο στάδιο της ONE. Ο άλλος στόχος αφορά την ενίσχυση της σταθερότητας των συστημάτων πληρωμών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Εν τούτοις, σύμφωνα με την αρχή της ελεύθερης αγοράς η χρήση του TARGET δεν θα είναι υποχρεωτική εκτός από τις πληρωμές που συνδέονται άμεσα με την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής.

Τέλος, το σύστημα θα βελτιώσει την αποτελεσματικότητα των διασυνοριακών συναλλαγών στην τρίτη φάση.

1) Η αρχή της αποκέντρωσης

Σύμφωνα με το άρθρο 12.1 του Καταστατικού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας »η ΕΚΤ θα προσφεύγει στις εθνικές κεντρικές τράπεζες για την εκτέλεση πράξεων που αποτελούν μέρος των καθηκόντων του ΕΣΚΤ στο μέτρο που αυτό κρίνεται δυνατό και κατάλληλο». Η εφαρμογή της αρχής αυτής επέβαλλε όπως οι κύριοι μηχανισμοί του TARGET εγκατασταθούν στις εθνικές κεντρικές τράπεζες.

Όσες από αυτές, όπως η Τράπεζα της Ελλάδος, δεν έχουν την αναγκαία υποδομή οφείλουν να δημιουργήσουν ένα εθνικό σύστημα διακανονισμού μεγάλων ποσών (national RTGS). Όσες διαθέτουν ήδη ένα πρέπει να το προσαρμόσουν στις αρχές του ENI. Οι λογαριασμοί μέσω των οποίων θα γίνεται ο συμψηφισμός θα τηρούνται μόνο στις εθνικές κεντρικές τράπεζες.

Όλα τα εθνικά συστήματα μεγάλων ποσών θα διασυνδέονται μεταξύ τους με τη μεσολάβηση του interlinking system, που είναι ένας μηχανισμός διασύνδεσης μέσω τηλεπικοινωνιακών συστημάτων. Δεν πρόκειται για ένα κεντρικό υπολογιστή αλλά για ένα αυτόματο σύστημα σύνδεσης των κεντρικών τραπεζών.

Μόνο κεντρικές τράπεζες μπορούν να ορίζουν πράκτορες διακανονισμού (settlement agents) και θα χρησιμοποιούν το σύστημα είτε για ίδιο λογαριασμό είτε για λογαριασμό των τραπεζών - πελατών των.

2) Είδος πληρωμών για διακανονισμό

Στην πρώτη φάση το σύστημα διασύνδεσης θα προωθεί εντολές πιστώσεων. Σε τελικό στάδιο θα προχωρήσει και σε εντολές χρεώσεων. Μπορεί να διακανονίζονται πληρωμές οποιουδήποτε ποσού. Επειδή όμως η δομή του κόστους είναι ακατάλληλη για τις μικρές συναλλαγές αναμένεται όπως τεθεί ένα όριο ποσού πέραν του οποίου και μόνο θα είναι δυνατή η διαβίβαση εντολών.

3) Τα πρότυπα εφαρμογής

Η βασική δομή του συστήματος TARGET έλαβε υπόψη τα συστήματα διακανονισμού σε ομοσπονδιακές χώρες: α) το σύστημα FEDWIRE που λειτουργεί στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και β) το σύστημα Eiliger Zahlungsverkehr της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Τράπεζας. Η ελάχιστη εναρμόνιση δεν επιβάλλει στα κράτη να σχεδιάσουν νέα συστήματα αλλά να προσαρμόσουν τα ήδη υπάρχοντα. Με τον τρόπο αυτό θα περιορισθεί το κόστος και θα υπάρξει ευκολία και ευλυγισία στον τρόπο εφαρμογής. Ανταποκρίνεται στα στενά περιθώρια χρόνου ώστε την 1/1/99 να είναι όλοι έτοιμοι για την έναρξη λειτουργίας του TARGET.

Τέλος, αφήνει περιθώριο για μελλοντικές προσαρμογές που θα λάβουν υπόψη τις νέες τεχνολογίες. Με τον τρόπο αυτό το TARGET επωφελείται των πλεονεκτημάτων των ανωτέρων ομοσπονδιακών συστημάτων πληρωμών αλλά δεν υιοθετεί τους αυστηρούς κανόνες λειτουργίας τους. Αφήνει περιθώριο στα κράτη - μέλη θέτοντας απλά κανόνες όχι πλήρους - όπως στις ΗΠΑ και Γερμανία - αλλά ελάχιστης εναρμόνισης.

4) Η ροή πληροφοριών

Η αποστέλλουσα την εντολή εθνική κεντρική τράπεζα είναι υποχρεωμένη να ελέγξει την εγκυρότητα αυτής και την ύπαρξη διαθέσιμων κεφαλαίων στο λογαριασμό της εντολίδας τράπεζας. Εάν δεν υπάρχουν κεφάλαια τότε η εντολή είναι άκυρη και ή τίθεται «σε αναμονή» είτε επιστρέφεται στην τράπεζα. Εάν η εντολή χαρακτηριστεί έγκυρη το ποσό αυτής χρεώνεται αμετάκλητα στο λογαριασμό της αποστέλλουσας τράπεζας. Η εθνική κεντρική τράπεζα είναι υπόχρεη να μετατρέψει κάθε εντολή σε εθνικό νόμισμα στο ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα ΕΥΡΩ.

Η λαμβάνουσα την εντολή εθνική κεντρική τράπεζα ελέγχει μόνο εάν η τράπεζα του δικαιούχου είναι μέλος του εθνικού RTGS. Στην περίπτωση αυτή πιστώνει το λογαριασμό της. Εάν δεν είναι μέλος τότε είτε προωθεί την εντολή με άλλο τρόπο διακανονισμού είτε απορρίπτει την εντολή και ερωτά την αποστέλλουσα ε.κ.τ. για την πίστωση του λογαριασμού της (ακύρωση εντολής).

5) Η παροχή ρευστότητας

Με το σύστημα TARGET που λειτουργεί σε πραγματικό χρόνο είναι αναγκαία η παροχή ρευστότητας κατά τη διάρκεια της ίδιας ημέρας. Τα πιστωτικά ιδρύματα παρακολουθούν από το μόνιτορ τις διακανονισθείσες ήδη εντολές τους και τις εντολές που βρίσκονται σε αναμονή. Στην τελευταία περίπτωση απαιτείται η τροφοδοσία του λογαριασμού τους στην κεντρική τράπεζα με τα αναγκαία κεφάλαια ώστε να πραγματοποιηθεί η εκτέλεση των εντολών σε αναμονή. Το πιστωτικό ίδρυμα λοιπόν είτε θα δανειστεί στη διατραπεζική αγορά, είτε θα χρησιμοποιήσει τις ευκολίες της κεντρικής τράπεζας, δηλαδή τη τυχόν χρηματοδότηση από κόκκινο λογαριασμό (overdraft facilities). Το ENI υποχρεώνει τις

εθνικές κεντρικές τράπεζες να ζητούν εγγυήσεις από τα πιστωτικά ιδρύματα που κάνουν χρήση του τελευταίου τρόπου. Οι εγγυήσεις μπορεί να συνίστανται είτε στη χρησιμοποίηση μέρους των άτοκων υποχρεωτικών καταθέσεων είτε στην παροχή ενεχύρου τίτλων όπως για παράδειγμα έντοκα γραμμάτια και ομόλογα του Δημοσίου.

Συγκεκριμένα το ΕΝΙ αποφάσισε ότι οι εθνικές κεντρικές τράπεζες της ζώνης του Ευρώ θα παρέχουν πιστώσεις εντός της ημέρας σε επιλεγμένους συμβαλλόμενους του ΕΣΚΤ χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες τεχνικές:

- χρηματοδοτήσεις εντός της ημέρας μέσω υπεραναλήψεων από τρεχούμενους λογαριασμούς στην κεντρική τράπεζα. Η διευκόλυνση αυτή θα είναι απεριόριστη με την προϋπόθεση ότι υπάρχει επαρκής εγγύηση,
- αντίστροφες πράξεις (repos) εντός της ημέρας,
- χρήση των ελεύθερων διαθεσίμων στην κεντρική τράπεζα, δηλαδή του ποσού των καταθέσεων που υπερβαίνει το ποσό των υποχρεωτικών δεσμεύσεων.

6) Κράτη-μέλη που δεν συμμετέχουν στην τρίτη φάση της ONE

Κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να μη συμμετάσχει από 1/1/99 στην περιοχή του ενιαίου νομίσματος (Eurozone area) διότι απολαύει δικαιώματος παρέκκλισης (derogation) όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Δανία, ή δεν πληροί τα κριτήρια σύγκλισης όπως για παράδειγμα η Ελλάδα ή για να αποδεχθεί τη Συνθήκη απαιτείται μακρόχρονη συνταγματική αναθεώρηση όπως η Σουηδία. Για τις περιπτώσεις αυτές επελέγη τελικά η ακόλουθη λύση: οι κεντρικές τράπεζες, οι χώρες των οποίων δεν θα συμμετάσχουν από την αρχή στην Γ' φάση, οφείλουν να προσαρμόσουν το εθνικό σύστημα RTGS ώστε να μπορεί να λειτουργεί και στο εθνικό νόμισμα και το ΕΥΡΩ. Οι κεντρικές τράπεζες των χωρών αυτών θα τηρούν ξεχωριστούς λογαριασμούς διακανονισμών στα δύο ανωτέρω νομίσματα. Η λύση αυτή επιτρέπει στις χώρες αυτές να συμμετάσχουν στο σύστημα TARGET ήδη από την 1/1/99.

20ββ. Το σύστημα EPMHΣ

Η Τράπεζα της Ελλάδας ήταν υποχρεωμένη να σχεδιάσει και να λειτουργήσει το εθνικό σύστημα διακανονισμού εντολών πληρωμής σε πραγματικό χρόνο που θα διασυνδεθεί με το ευρωπαϊκό σύστημα TARGET. Η ονομασία που επελέγη είναι EPMHΣ και διευκολύνει την απόδοση σε ακρωνύμιο αγγλικής ορολογίας: HERMES = Hellenic Real-time Money-transfer Express System. Για τη διαμόρφωση των αρχών και κανόνων λειτουργίας του λαμβάνεται υπόψη η εμπειρία των άλλων κεντρικών τραπεζών και ιδιαίτερα της Γαλλίας και Γερμανίας και το πόρισμα της ομάδος εργασίας του ΕΝΙ για τα συστήματα πληρωμών όπως και η τελευταία έκθεση (Μάιος 1995) του ΕΝΙ προς το Συμβούλιο των Διοικήτων για το διευρωπαϊκό σύστημα TARGET.

1) Μέλη του συστήματος

Άμεσα μέλη του EPMHΣ είναι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα και τα εγκατεστημένα στην Ελλάδα μέσω Υποκαταστήματος Π.Ι. Μετά από έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος μπορούν να γίνουν μέλη α) χρηματοδοτικά ιδρύματα και οργανισμοί του δημοσίου και β) τράπεζες που λειτουργούν στα κράτη - μέλη της Ε.Ε. και δεν έχουν εγκατάσταση στην Ελλάδα. Για την παροχή άδειας λαμβάνεται υπόψη η τήρηση λογαριασμού στην κεντρική τράπεζα και η ύπαρξη εποπτείας από αρμόδια αρχή.

2) Διακανονιζόμενες συναλλαγές

Το σύστημα EPMHΣ θα διακανονίζει:

- εντολές πληρωμής στις οποίες ο ένας αντισυμβαλλόμενος είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.

- πληρωμές της εγχώριας διατραπεζικής αγοράς χρήματος.

- τα αποτελέσματα των συστημάτων ΔΙΑΣ, των Γραφείων Συμφηφισμών και του συστήματος τίτλων με λογιστική μορφή.

Προαιρετικά θα μπορούν να διακανονίζονται εντολές πελατών των μελών με αξία ίδιας ημέρας.

Για τα αποτελέσματα των ανωτέρων συστημάτων διακανονισμού δεν θα τεθεί όριο. Αντίθετα για τις άλλες εντολές πληρωμής αναμένεται να τεθεί κατώτερο όριο π.χ. τα 25 εκατομ. δρχ. Εντολές κατώτερων ποσών δεν θα διαβιβάζονται στο σύστημα αλλά θα ακολουθούν άλλους τρόπους διακανονισμού π.χ. διμερείς συμφηφισμοί, σύστημα ΔΙΑΣ, Γραφεία Συμφηφισμού.

3) Λογαριασμοί, όρια, ασφάλειες

Οι εντολές θα διακανονίζονται σε λογαριασμούς των μελών που τηρούνται στην Τράπεζα της Ελλάδος σαν

υπολογαριασμοί των σημερινών τρεχουσών λογαριασμών.

Για κάθε μέλος ορίζεται ένα όριο διακανονισμού για κάθε ημέρα ίσο με το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού συν την αξία των κατατεθειμένων στην ΤΕ ασφαλειών.

Η ασφάλεια παρέχεται στην ΤΕ με την ενεχύραση τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου σε λογιστική μορφή. Η ΤΕ μπορεί να παρέχει έγκριση για την ενεχύραση και άλλων τίτλων. Ως ασφάλεια είναι δυνατόν να χρησιμοποιούνται και οι υποχρεωτικές καταθέσεις των ΠΙ στην ΤΕ.

4) Αρχές διακανονισμού

Σε όλες τις εντολές η ημερομηνία αξίας είναι της ίδιας ή μεταγενέστερης ημέρας από αυτή της καταχώρησης στο σύστημα ΕΡΜΗΣ. Ο λογαριασμός, που τηρείται στην ΤΕ, τότε μόνο χρεώνεται όταν δεν επέρχεται υπέρβαση του ορίου διακανονισμού. Εάν το όριο δεν επαρκεί η εντολή τίθεται σε σειρά αναμονής.

Οι εντολές διακανονίζονται με βάση το επίπεδο προτεραιότητας (1 ή 0) που καθορίζει η εντολή τράπεζα. Οι εντολές πληρωμής με αντισυμβαλλόμενο την ΤΕ ή το Δημόσιο έχουν προτεραιότητα έναντι όλων των άλλων.

Σε τακτά χρονικά διαστήματα της ημέρας λαμβάνει χώρα αυτοματοποιημένη διαδικασία πολυμερούς συμψηφισμού και διακανονίζονται οι εντολές εκείνες ο συμψηφισμός των οποίων δεν δημιουργεί χρεωστικά υπόλοιπα. Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου, παρέχεται προθεσμία στις τράπεζες - μέλη για να τακτοποιήσουν τις χρεωστικές τους θέσεις.

5) Εντολές ΕΡΜΗΣ και παρεχόμενη πληροφόρηση

Διακανονίζονται διατραπεζικές εντολές πληρωμής που διαβιβάζονται ηλεκτρονικά. Σχηματικά το σύστημα ΕΡΜΗΣ λειτουργεί ως εξής:

Ο συγκεντρωτής μηνυμάτων μπορεί να είναι υποσύστημα του ΕΡΜΗΣ ή ανεξάρτητο σύστημα συνδεδεμένο με το ΕΡΜΗΣ.

Το σύστημα παρέχει αυτόματα ON-LINE προς τα μέλη του στοιχεία και πληροφορίες που αφορούν την κατάσταση των εντολών πληρωμής και ιδιαίτερα τις ειδοποιήσεις χρέωσης, απόρριψης μιας εντολής, τις απαντήσεις σε αιτήματα ανάκλησης ή έρευνας της κατάστασης μιας εντολής.

Μετά την πρώτη παύση του συστήματος το τελευταίο διαβιβάζει προς τα μέλη του ανακεφαλαιωτική κατάσταση που περιλαμβάνει το πραγματικό υπόλοιπο του λογαριασμού τους, το άθροισμα των χρεώσεων - πιστώσεων κλπ.

Μετά τη δεύτερη παύση, που συμπίπτει με το οριστικό κλείσιμο της εργάσιμης ημέρας, το σύστημα διαβιβάζει extract του λογαριασμού με το υπόλοιπο της προηγούμενης ημέρας, την ανάλυση των εντολών που διακανονίσθηκαν, το σύνολο των χρεώσεων και το σύνολο των πιστώσεων και το νέο πραγματικό υπόλοιπο του λογαριασμού.

6) Τιμολόγηση υπηρεσιών και αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

Η τιμολόγηση ακολουθεί την αρχή της κάλυψης όλου του κόστους (full cost principle). Με την κτήση της ιδιότητας του μέλους καταβάλλεται δικαίωμα εγγραφής για να καλυφθεί το κόστος ανάπτυξης του συστήματος. Θα καταβάλλεται επίσης ετήσιο τέλος που θα είναι ανάλογο με τον αριθμό των εντολών και των αιτημάτων πληροφόρησης. Η ΤΕ θα χρεώνει τον τρεχούμενο λογαριασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων με τα ανωτέρω δικαιώματα εγγραφής και τα τέλη.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, σαν διαχειριστής του συστήματος ΕΡΜΗΣ, έχει την ευχέρεια να αποβάλει μέλος εάν δεν τηρεί τις υποχρεώσεις του. Δικαιούται πριν την αποβολή μέλους ως άνω να απευθύνει συστάσεις στο μέλος και εάν συνεχίζεται η παραβίαση να προκαλεί την κατάπτωση ποινικής ρήτηρας. Η ΤΕ μεριμνά για τη λήψη όλων των πρόσφορων μέτρων για την αποφυγή τεχνικών προβλημάτων στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές της που υποστηρίζουν το σύστημα και την αποκατάσταση των δυσλειτουργιών.

20γ) ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ TARGET

Η λειτουργία του συστήματος TARGET, που θα καταστεί ο μεγαλύτερος δίαυλος διακανονισμού μεγάλων πληρωμών στην Ευρώπη, γεννά ορισμένα ερωτηματικά τα οποία πρέπει να απαντηθούν:

20γα) Ποιος είναι ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας σχετικά με τη λειτουργία του συστήματος TARGET;

• Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα, πρόδρομος της ΕΚΤ, σχεδίασε το σύστημα και παρακολουθεί την υλοποίηση της εφαρμογής του. Ήδη έχει εγκαταστήσει στο Eurotower της Φραγκφούρτης, που βρίσκεται η έδρα του, ένα κέντρο δοκιμών (test centre, ITES) το οποίο λειτουργεί ήδη από το Μάιο του 1997. Το κέντρο αυτό συνδέθηκε με ορισμένες

κεντρικές τράπεζες από τον Ιούνιο του 1997 και ήδη διεξάγονται δοκιμές. Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα όλα τα εθνικά συστήματα έπρεπε να ήταν έτοιμα στα μέσα του 1997. Τα εθνικά συστήματα έπρεπε να αρχίσουν δοκιμές τον Ιούλιο και να ενταχθούν στο TARGET στο τέλος του έτους. Τέλος, όλα τα συστήματα πρέπει να συμμετάσχουν στη φάση της προσομοίωσης (simulation phase) τον Ιούλιο του 1998. Τρεις εθνικές κεντρικές τράπεζες (Τράπεζα της Γαλλίας, Τράπεζα των Κάτω Χωρών και Εθνική Τράπεζα της Αυστρίας) έχασαν την πρώτη προθεσμία. Δεν υπάρχει όμως ανησυχία διότι ήδη οι εργασίες προχωρούν και στις χώρες αυτές, όπου τα συστατικά του Interlinking αναπτύσσονται μαζί με τα εθνικά RTGS systems.

Πέραν του ανωτέρω ρόλου η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα έχει δύο επί πλέον εφαρμογές τις οποίες τώρα χειρίζεται το ENI.

- Μία εφαρμογή στο τέλος της ημέρας (End-of-Day Application, EDA) που συνίσταται στον έλεγχο και στο κλείσιμο του συστήματος TARGET με βάση τα μηνύματα που διαβιβάστηκαν από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες. Η εφαρμογή άρχισε στα μέσα Μαΐου 1997 και ολοκληρώθηκε από τεχνική άποψη στο τέλος Οκτωβρίου. Όταν το TARGET λειτουργήσει κανονικά ο μηχανισμός θα ελέγχει εάν οι εντολές που διαβιβάστηκαν από τους συμμετέχοντες έχουν καταχωρηθεί στο σύστημα.

- Ο μηχανισμός πληρωμών της ΕΚΤ (the ECB Payment Mechanism, EPM) θα επιτρέπει στην ΕΚΤ να εκτελεί λειτουργίες προώθησης πληρωμών που προκύπτουν από τις περιορισμένες δραστηριότητες αυτής. Τα τεχνικά χαρακτηριστικά του μηχανισμού προσδιορίστηκαν το Σεπτέμβριο του 1997, ενώ η ανάπτυξη του συστήματος άρχισε τον Οκτώβριο του 1997 και θα ολοκληρωθεί τον Απρίλιο του 1998. Θα καταστήσει δυνατή τη σύνδεση της ΕΚΤ με το σύστημα TARGET ώστε να μπορεί μέσω αυτού να πραγματοποιεί ή να δέχεται πληρωμές. Εν τούτοις, ο μηχανισμός αυτός δεν θα φέρει τα χαρακτηριστικά ενός πλήρους RTGS system, αλλά θα συνδράμει απλά την ΕΚΤ στην εκτέλεση των καθημερινών της εργασιών. Αναλυτικότερα δεν θα εφαρμοσθούν διαδικασίες αναμονής μηνυμάτων, υπεραναλήψεων από τρεχούμενους λογαριασμούς και εγγυοδοσίας. Η ΕΚΤ θα χρησιμοποιεί το μηχανισμό μόνο για:

- την προώθηση πληρωμών για δικό της λογαριασμό,
- την τήρηση λογαριασμών των θεσμικών της πελατών εξαιρουμένων των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- την παροχή υπηρεσιών διακανονισμού στα καθαρά συστήματα μεγάλων διασυννοριακών πληρωμών.

Η ΕΚΤ θα εκτελεί πληρωμές για δικό της λογαριασμό που συνδέονται: α) με τις παρεμβάσεις της στα πλαίσια της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, β) με τη διαχείριση των δικών της ταμιακών διαθεσίμων (αποθεματικών και κεφαλαίων). Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ μπορεί να αποφασίσει όπως η ΕΚΤ διαδραματίσει το ρόλο ανταποκριτή των θεσμικών της πελατών (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Παγκόσμια Τράπεζα, ξένες κεντρικές τράπεζες). Επίσης μπορεί να ανοίξει λογαριασμό υπέρ του Συστήματος Συμψηφισμού της Τραπεζικής Ένωσης του ECU και υπέρ των εθνικών κεντρικών τραπεζών της Ε.Ε.

20γβ) Ποιο θα είναι αναλυτικά το ωράριο λειτουργίας του;

Όπως ήδη αναφέρθηκε θα ανοίγει επίσημα στις 7 το πρωί ώρα Φραγκφούρτης και θα κλείνει στις 6 το απόγευμα επίσης ώρα Φραγκφούρτης. Το ωράριο αυτό ισχύει για όλα τα συστατικά μέρη του συστήματος, δηλαδή το μηχανισμό διασύνδεσης (Interlinking), τα RTGS Systems των εθνικών κεντρικών τραπεζών και το μηχανισμό πληρωμών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Όμως, παρέχεται κάποια ευχέρεια στις εθνικές κεντρικές τράπεζες να λειτουργήσουν σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Έτσι μπορεί να ανοίγουν νωρίτερα από τις 7 το πρωί (8 ώρα Ελλάδα) για τοπικούς λόγους όπως α) για τη διευκόλυνση του διακανονισμού συναλλαγών επί τίτλων, β) για το διακανονισμό ισοζυγίων των καθαρών συστημάτων (netting systems) και γ) για το διακανονισμό άλλων τοπικών συναλλαγών όπως για παράδειγμα στην Ελλάδα των συνολικών ημερησίων θέσεων του Γραφείου Συμψηφισμού Αθηνών και του συστήματος ΔΙΑΣ.

Η διαδικασία στη διάρκεια της ημέρας θα είναι περισσότερο σύνθετη. Συμφωνήθηκε ότι θα υπάρχει χρονικός περιορισμός για τις πληρωμές των πελατών που μπορούν να προωθούνται το αργότερο μία ώρα περίπου πριν να κλείσει το σύστημα (μέχρι τις 5 μ.μ., ώρα Ελλάδα 6 μ.μ.). Μεταξύ 5 και 6 μ.μ. (6 και 7 μ.μ. ώρα Ελλάδα) μόνο διατραπεζικές πληρωμές θα γίνονται αποδεκτές. Στις 6 μ.μ. όλα τα συστήματα που συνδέονται με το TARGET παύουν να δέχονται εντολές. Το ότι όμως το ωράριο λειτουργίας σταματά στις 6 μ.μ. (7 μ.μ. ώρα Ελλάδα) δεν σημαίνει ότι οι υπάλληλοι αποχωρούν αυτή την ώρα. Η διαδικασία κλεισίματος συνεχίζεται.

Στις 6.30 μ.μ. (7.30 μ.μ. ώρα Ελλάδα) οι εθνικές κεντρικές τράπεζες αρχίζουν και στέλνουν μηνύματα ελέγχου για τις πράξεις που προώθησαν μέσω του TARGET. Η ΕΚΤ ελέγχει εάν τα μηνύματα αυτά έχουν καταχωρηθεί στο σύστημα στη διάρκεια της ημέρας, δηλαδή εάν έχουν ληφθεί όλες οι εντολές.

Πριν οι εθνικές κεντρικές τράπεζες κλείσουν το σύστημα πρέπει να έχουν λάβει έγκριση από την ΕΚΤ, η οποία δίδεται εάν διαπιστώνεται συμφωνία μεταξύ εντολών στη διάρκεια της ημέρας και συγκεντρωτικής κατάστασης εντολών στο τέλος του ωραρίου. Αρχικά, η διαδικασία ελέγχου θα ολοκληρώνεται μεταξύ 6.45 και 7 μ.μ. (7.45 και 8 μ.μ. ώρα Ελλάδα). Μετά την απόκτηση εμπειρίας ο χρόνος αυτός θα συντομωθεί.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις το οριστικό κλείσιμο του TARGET θα παρατείνεται εάν οι εθνικές κεντρικές τράπεζες επικαλούνται την ύπαρξη σοβαρού προβλήματος όπως για παράδειγμα τη διαβίβαση εξαιρετικά επείγουσας εντολής. Σε κάθε όμως περίπτωση η ΕΚΤ θα κλείνει το σύστημα το αργότερο μέχρι τις 8 μ.μ. (9 μ.μ. ώρα Ελλάδος).

20γγ) Ποιες ημέρες θα λειτουργεί το TARGET;

Το σύστημα θα λειτουργεί αδιαλείπτως όλες τις ημέρες του χρόνου με εξαίρεση τα Σαββατοκύριακα, τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά. Η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής δεν απαιτεί πλήρη εναρμόνιση των ημερών λειτουργίας καθώς το ΕΣΚΤ θα εκτελεί τις πράξεις βασικής αναχρηματοδότησης (main refinancing operations) και τις μακροπρόθεσμες πράξεις αναχρηματοδότησης (longer-term refinancing operations) σύμφωνα με προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα που θα εξασφαλίζει τη διενέργεια πράξεων τις ημέρες που όλα τα RTGS systems θα είναι ανοικτά.

Οι διαρθρωτικές αντίστροφες πράξεις (structural reverse operations), που μπορεί να διενεργούνται χωρίς προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα, μπορούν επίσης να εκτελούνται τις ημέρες που όλα τα συστήματα (RTGS, συστήματα διακανονισμού χρεογράφων και κεντρικά αποθετήρια τίτλων) θα είναι ανοικτά. Μόνο εθνικές κεντρικές τράπεζες κρατών - μελών της Ε.Ε. που τα συστήματά τους θα είναι ανοικτά την ημέρα διακανονισμού και πληρωμής θα μπορούν να συμμετέχουν στις ανωτέρω πράξεις.

Όσον αφορά τις συναλλαγματικές παρεμβάσεις του ΕΣΚΤ δεν είναι αναγκαία η εναρμόνιση των ημερών λειτουργίας. Ένα αποκεντρωμένο σύστημα μπορεί να προβαίνει σε διακανονισμούς ακόμα και εάν τα RTGS systems ολίγων κρατών - μελών είναι κλειστά.

Εν τούτοις, οι διαφορές στις εθνικές και τοπικές εορτές μπορούν να επηρεάσουν τη ρευστότητα και τα επιτόκια του Ευρώ στις αγορές χρήματος. Επειδή όμως ο καθορισμός των ανωτέρω αργιών γίνεται σε εθνικό επίπεδο παρέχεται η ευχέρεια στις εθνικές κεντρικές τράπεζες να αποφασίσουν αυτές εάν θα ανοίξουν ή θα κλείσουν τα συστήματά τους τις ημέρες αργίας.

Σημειώνεται, όμως, ότι οι τράπεζες των κρατών - μελών με πολλές αργίες θα έχουν ένα ανταγωνιστικό μειονέκτημα εάν το σύστημα παραμένει κλειστό, ενώ αυτό των άλλων χωρών θα είναι ανοικτό. Σε κάθε περίπτωση το σύστημα Interlinking θα παραμένει ανοικτό εάν τα συστήματα δύο τουλάχιστον εθνικών κεντρικών τραπεζών θα είναι ανοικτά.

20γδ) Ποια θα είναι η τιμολογιακή του πολιτική;

Η τιμολογιακή πολιτική του συστήματος πρέπει να αποφεύγει τη στρέβλωση του ανταγωνισμού και να σέβεται το κανονιστικό πλαίσιο της ενιαίας αγοράς και της ONE. Αυτό σημαίνει ότι θα εφαρμοσθεί η αρχή της πλήρους κάλυψης του κόστους και θα είναι συμβατή με το νόμο του ανταγωνισμού της Ε.Ε. Όπως ήδη αναφέρθηκε η τιμολογιακή πολιτική των εθνικών συστημάτων RTGS θα συνεχίσει να καθορίζεται από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες. Ωστόσο, η τιμολόγηση τόσο των διασυνοριακών όσο και των εγχωρίων μεταφορών μπορεί να επηρεάσει τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Μία κοινή μεθοδολογία κόστους συμφωνήθηκε μεταξύ του ENI και των κεντρικών τραπεζών των κρατών - μελών, προκειμένου να καθορισθεί το τιμολόγιο των διασυνοριακών μεταφορών. Τα στοιχεία που λήφθηκαν υπόψη είναι τα εξής:

- το κόστος επένδυσης και το λειτουργικό κόστος του συστήματος διασύνδεσης (Interlinking),
- η μέση προμήθεια συναλλαγής που εισπράττεται από τα εθνικά RTGS systems,
- ο αριθμός των διασυνοριακών πληρωμών, ο οποίος σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις θα ανέλθει το 1999 σε 15.000.000.

Με βάση τα ανωτέρω, όπως ήδη έχει αναφερθεί, το κόστος ανά διασυνοριακή πράξη θα είναι μεταξύ 1,5 και 3 Ευρώ, δηλαδή περίπου 475 με 950 δραχμές. Το ακριβές κόστος θα καθορισθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ οπότε και θα ληφθούν υπόψη συμπληρωματικές διαθέσιμες πληροφορίες. Υπάρχει επίσης συμφωνία για την εφαρμογή μιας εναρμονισμένης μεθοδολογίας προσδιορισμού του κόστους και για τα εγχώρια RTGS. Η εναρμόνιση της τιμολογιακής πολιτικής θα μειώσει την έκταση του ανταγωνισμού μεταξύ των εθνικών συστημάτων και θα αποτρέψει την τάση για μεταφορά του διακανονισμού από το ένα κέντρο στο άλλο.

Οπωσδήποτε, οι προμήθειες των RTGS πρέπει να είναι μικρότερες από αυτές των διασυνοριακών συναλλαγών. Λαμβανομένου υπόψη του δικαιώματος της πρόσβασης εξ αποστάσεως, στην αντίθετη περίπτωση το εθνικό RTGS θα έχανε πελάτες.

20γε) Θα είναι μονοπωλιακή στην αγορά η θέση του συστήματος;

Όπως τονίσαμε η χρήση του TARGET θα είναι υποχρεωτική μόνο για τις πληρωμές που συνδέονται με την άσκηση της νομισματικής πολιτικής του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών. Επίσης υποχρεωτική θα είναι όσον αφορά τις πράξεις συναλλάγματος του ΕΣΚΤ όταν ένα τουλάχιστον από τα χρησιμοποιούμενα νομίσματα στη συναλλαγή είναι το Ευρώ. Επόμενα, μόνο για τον ανωτέρω μικρό αριθμό πληρωμών η θέση του TARGET στην αγορά

θα είναι μονοπωλιακή. Για όλες τις λοιπές πληρωμές (διατραπεζικές και πληρωμές πελατών) το TARGET θα αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό άλλων συστημάτων και ιδιαίτερα του EBA Clearing που από την πλευρά του εκσυγχρονίζει το σύστημά του για να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες. Η ECU Banking Association (EBA) στην οποία συμμετέχουν περισσότερες από 50 τράπεζες από την Ε.Ε., τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία ανακοίνωσε ότι το νέο της σύστημα διακανονισμού πληρωμών θα συνδυάζεται με το SWIFT. Αναμένεται να χρησιμοποιηθεί κύρια για τις διατραπεζικές εταιρικές πληρωμές. Πρόκειται για το πρώτο διασυνοριακό σύστημα που αναπτύσσεται στην Ευρώπη στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τη μετάβαση στο κοινό νόμισμα και θα καλύψει τόσο τις εντός όσο και τις εκτός της ζώνης του Ευρώ χώρες. Στόχος του είναι σε πρώτη φάση να βοηθήσει τις τράπεζες να ανταπεξέλθουν στις αυξημένες απαιτήσεις του ενιαίου νομίσματος και μακροπρόθεσμα να συμβάλει στη συμπίεση του τιμολογίου των διασυνοριακών πληρωμών στα επίπεδα των εγχωρίων. Η EBA διαβεβαιώνει ότι το σύστημα θα είναι απόλυτα αξιόπιστο και πρόσβαση θα έχουν μόνο τράπεζες που εκπληρώνουν αυστηρά κριτήρια φερεγγυότητας, ρευστότητας και τεχνικής υποδομής. Η EBA προβλέπει ότι σε πρώτη φάση το νέο σύστημα θα επεξεργάζεται 200.000 μεταβιβάσεις ημερησίως και ότι οι τράπεζες που συμμετέχουν θα ελέγχουν περί το 70 έως 80% των εταιριών μεταβιβάσεων στην Ευρώπη. Το TARGET θα αντιμετωπίσει επίσης τον ανταγωνισμό του συστήματος πληρωμών EAF που διαχειρίζεται η περιφερειακή κεντρική τράπεζα του Έσσεν. Το EAF επεξεργάζεται συναλλαγές αξίας 750 δισ. μάρκων την ημέρα και ήδη από την 1/1/98 δέχεται πρόσβαση εξ αποστάσεως.

Ποιος είναι όμως ο στόχος του TARGET μέσα στο έντονο αυτό ανταγωνιστικό περιβάλλον; Είναι η προσέλκυση του μεγαλύτερου μέρους των διατραπεζικών πληρωμών μεγάλων ποσών σε Ευρώ, διότι αυτό κρίνεται απαραίτητο από την άποψη της πολιτικής μείωσης των κινδύνων. Το μερίδιο της αγοράς του TARGET δεν θα είναι τόσο μεγάλο σε αριθμό πράξεων όσο σε αξία συναλλαγών. Εκτιμάται ότι ένας μεγάλος αριθμός πιστωτικών ιδρυμάτων θα προτιμά για τις διατραπεζικές συναλλαγές μεγάλων ποσών το TARGET διότι είναι ένα σύστημα σε πραγματικό χρόνο και ο κίνδυνος διακανονισμού (settlement risk) είναι ελάχιστος. Το TARGET επίσης επιτρέπει το διακανονισμό πληρωμών πελατών. Κατά συνέπεια, το ύψος των προμηθειών για τις διασυνοριακές συναλλαγές αποτελεί σημείο αναφοράς για τους πελάτες. Επειδή όμως η προμήθεια του TARGET για τις πράξεις αυτές είναι υψηλή εκτιμάται ότι μόνο ένα μικρό μέρος των μικροσυναλλαγών θα διακανονίζεται μέσω αυτού. Εξάλλου δεν έχει σχεδιασθεί με τρόπο ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί σε μεγάλο όγκο συναλλαγών ούτε υπάρχει πρόθεση να ανταγωνισθεί τα άλλα διασυνοριακά συστήματα στον τομέα των μικροσυναλλαγών.

20δ. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΧΡΕΟΓΡΑΦΩΝ

Η ομάδα εργασίας για τα συστήματα πληρωμών του ENI αξιολόγησε την επάρκεια των συστημάτων διακανονισμού χρεογράφων και των διασυνδέσεών τους με τα συστήματα πληρωμών. Κατέληξε σε τρεις κατευθυντήριες αρχές:

- δεν θα παρέχεται πιστωτική διευκόλυνση πριν γίνει η τελική μεταφορά των χρεογράφων. Αυτό θα αποτρέψει το ΕΣΚΤ από την ανάληψη κινδύνων κατά την εφαρμογή πράξεων της ενιαίας νομισματικής πολιτικής,
- οι ώρες λειτουργίας των συστημάτων διακανονισμού χρεογράφων ή των κεντρικών αποθετηρίων χρεογράφων (Central Securities Depositories, CSD) πρέπει να εναρμονισθούν με τις ώρες λειτουργίας της ενιαίας αγοράς και ιδιαίτερα με αυτές του συστήματος TARGET,
- οι προπαρασκευαστικές εργασίες πρέπει να αφορούν δύο πρότυπα: το πρότυπο ανταποκριτών των κεντρικών τραπεζών και το πρότυπο εγγυήσεων για τις διασυνοριακές πιστωτικές διευκολύνσεις του ΕΣΚΤ.

Το ENI έχει αρχίσει συζητήσεις με τα ευρωπαϊκά εθνικά και υπερεθνικά CSDs για την έκταση παροχής των εγγυήσεων που κατατίθενται στο εξωτερικό και τη συνεργασία με το ΕΣΚΤ στον τομέα αυτό.

20ε. ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑ

Το 1994, το ENI έλαβε απόφαση σύμφωνα με την οποία μόνο πιστωτικά ιδρύματα θα μπορούν να εκδίδουν κάρτες προπληρωμής πολλαπλών χρήσεων (multi - purpose prepaid cards, cartes multi - usages prepay_es) ή όπως πιο συχνά λέγονται «ηλεκτρονικά πορτοφόλια» (electronic purses, portes - monnaies _lectroniques). Από τότε, σχεδόν σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. αναπτύχθηκαν διάφορα προγράμματα καρτών προπληρωμής. Υπολογίζεται ότι μέχρι το έτος 2002 θα κυκλοφορούν στην Ε.Ε. 150 μέχρι 200 εκατομ. Η/Π. Επί πλέον, άλλα νέα μέσα πληρωμής εμφανίσθηκαν όπως είναι το ηλεκτρονικό χρήμα δικτύου. Δύο τύπους ηλεκτρονικού χρήματος μπορούμε να διακρίνουμε: 1) αυτό που συσσωρεύεται σε μια κάρτα με πλακίδιο ολοκληρωμένου κυκλώματος (card money) το οποίο χρησιμοποιείται στις συναλλαγές πρόσωπο με πρόσωπο ή μέσω τηλεπικοινωνιακών δικτύων και 2) το ηλεκτρονικό χρήμα που αποθηκεύεται σε σκληρό δίσκο ηλεκτρονικού υπολογιστή και χρησιμοποιείται στα δίκτυα (network money ή digital cash), όπως είναι το χρήμα που μεταφέρεται μέσω του Internet. Οι κεντρικές τράπεζες χαρακτηρίζουν γενικά σαν ηλεκτρονικό χρήμα «κάθε νομισματική αξία αποθηκευμένη ηλεκτρονικά σε τεχνικό μέσο, η οποία προσφέρεται για ευρεία χρήση στη διενέργεια πληρωμών και η οποία, χωρίς να προϋποθέτει απαραίτητα την εμπλοκή τραπεζικών λογαριασμών στη συναλλαγή, λειτουργεί σαν προπληρωμένος τίτλος στον κομιστή».

Οι κεντρικές τράπεζες ήδη μελετούν την ανάλυση των επιπτώσεων του ηλεκτρονικού χρήματος στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής, στη σταθερότητα και ακεραιότητα των συστημάτων πληρωμών και στις χρηματοπιστωτικές αγορές ως σύνολο. Εξετάζουν την ανωτέρω απόφαση του 1994 υπό το πρίσμα των τελευταίων εξελίξεων στις προπληρωμένες κάρτες και στις άλλες μορφές ηλεκτρονικού χρήματος.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι το χρήμα δικτύου μπορεί να χρησιμοποιηθεί ευρύτατα για μεγάλες διασυννοριακές συναλλαγές. Επόμενα, αντικαθιστά μερικά τις λογιστικές πληρωμές. Εάν το χρήμα αυτό δεν περνά μέσα από τα βιβλία των τραπεζών, η ζήτηση για χρήμα κεντρικής τράπεζας (central bank money) θα μειωθεί. Και εάν ο ρόλος των μετρητών υποβαθμισθεί και οι πιστώσεις που χορηγούνται μέσω του Internet δεν θα υπόκεινται στους περιορισμούς των ελάχιστων υποχρεωτικών διαθεσίμων η κεντρική τράπεζα δεν θα μπορεί να ελέγχει την πιστωτική επέκταση. Επί πλέον η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος θα αυξηθεί διότι οι συναλλαγές θα διεκπεραιώνονται ταχύτατα μέσω του Internet. Οι κεντρικές τράπεζες υποστηρίζουν ότι το χρήμα δικτύου πρέπει να ενσωματωθεί στο λογιστικό σύστημα. Ήδη η BIS χαρακτηρίζει το χρήμα αυτό σαν τραπεζική συναλλαγή. Στη Γερμανία προωθείται νομοθετική ρύθμιση, ενώ η Bundesbank προτείνει ότι όσοι χρησιμοποιούν το χρήμα δικτύου πρέπει να καταθέτουν εγγύηση σε μία τράπεζα.

Οι πελάτες μπορεί να θεωρούν το ηλεκτρονικό χρήμα σαν μία καταλληλότερη εναλλακτική λύση σε σχέση με τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα. Το Η/Χ είναι γι' αυτούς ταχύτερο, μικρότερο άρα πιο εύχρηστο και ασφαλέστερο. Αντίθετα όμως μπορεί να υποστούν μια άμεση μείωση του εισοδήματός τους λόγω της απώλειας τόκων και μία άμεση ζημία λόγω της περιορισμένης χρήσης των χρεωστικών και άλλων καρτών που τυχόν διαθέτουν και για τις οποίες πληρώνουν συνδρομή. Η δυνατότητα στέρησης του απορρήτου των συναλλαγών μπορεί να είναι ένα επιπλέον μειονέκτημα.

Η προθυμία που επιδεικνύουν οι έμποροι για να συνεργασθούν με εταιρίες έκδοσης ηλεκτρονικών πορτοφολιών εξαρτάται από ένα αριθμό παραγόντων. Πρώτιστα ενδιαφέρονται για το ύψος των επιβαρύνσεων που τους επιβάλλουν οι εκδότες. Το κόστος της διεξαγωγής συναλλαγών με ηλεκτρονικό χρήμα μπορεί να είναι μικρότερο σε σχέση με αυτό των παραδοσιακών συναλλαγών. Ένας δεύτερος παράγοντας είναι το κόστος των τερματικών που χρησιμοποιούνται για τις συναλλαγές μέσω ηλεκτρονικού χρήματος. Σε μερικές χώρες οι εκδότες παρέχουν στους εμπόρους τερματικά χωρίς καμιά επιβάρυνση. Σε μερικές άλλες οι έμποροι θεωρούν ότι η περιορισμένη χρήση μετρητών στις συναλλαγές, λόγω του Η/Χ, μειώνει τις δαπάνες λειτουργίες και τον κίνδυνο από ενδεχόμενες ληστείες.

Σε κάθε περίπτωση η στατιστική δείχνει μια ταχύτατη διεύρυνση του ηλεκτρονικού χρήματος όπως για παράδειγμα αποδεικνύεται από τον παρακάτω πίνακα:

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΣΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΠΩΛΗΣΗΣ (αριθμός τερματικών)

1991 1996 Αύξηση (%)

1) Αυστρία 1.050 5.095 385%

2) Βέλγιο 26.578 60.664 128%

3) Γαλλία 510.000 546.000 7%

4) Γερμανία 34.673 115.000 232%

5) Δανία 19.289 41.911 117%

6) Ελλάδα 1.500 18.812 1.154%

7) Ην. Βασίλειο 190.000 550.000 189%

8) Ιρλανδία 1.000 4.273 327%

9) Ισπανία 217.553 575.325 164%

10) Ιταλία 45.711 216.093 373%

11) Κάτω Χώρες 4.038 96.044 2.279%

12) Λουξεμβούργο 3.200 4.661 46%

13) Πορτογαλία 7.097 49.533 598%

14) Σουηδία 8.916 67.000 651%

15) Φινλανδία 33.500 51.000 52%

Ευρωπαϊκή Ένωση 1.104.105 2.401.411*1 117%

*1. Εκτιμάται ότι το 1997 ο συνολικός αριθμός των τερματικών ανέρχεται σε 2.750.000.

Ταχύτατη είναι επίσης και η ανάπτυξη των αυτόματων μηχανών παράδοσης μετρητών (ATMs and Cash Dispensers) που όπως επισημάνθηκε πρέπει να προσαρμοσθούν για να λειτουργούν σε Ευρώ. Εντυπωσιακή είναι και η διάδοση των παραδοσιακών πιστωτικών και χρεωστικών καρτών. Το 1996 στους χίλιους κατοίκους της Ε.Ε. αντιστοιχούσαν 665 κάρτες, ενώ μέχρι σήμερα η σχέση αυτή έχει παραπέρα βελτιωθεί.

Τέλος, σημαντική πρόοδο παρουσιάζουν οι αχρήματες πληρωμές (cashless payments) σαν σύνολο. Ο αριθμός των συναλλαγών αυτών, που περιλαμβάνουν τη χρήση επιταγών, καρτών, μεταφορών πιστώσεων, άμεσων χρεώσεων, κ.λπ. από 36 περίπου δισεκατομμύρια το 1993 στις 15 χώρες της Ε.Ε. ανήλθε στα 41,5 δισεκ. το 1996, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις το 1997 αυξήθηκαν στα 43 δισεκατομμύρια. Τέλος, το συνολικό ποσό που μεταφέρεται σε όλο τον κόσμο με ηλεκτρονικό τρόπο υπολογίζεται σε 2 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ την ημέρα.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΥΤΟΜΑΤΩΝ ΤΑΜΙΟΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ (Automatic Teller Machines and Cash Dispensers) ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΧΡΕΩΣΤΙΚΩΝ

1991 1996 Αύξηση ΚΑΡΤΩΝ ΑΝΑ (%) 1.000 ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

1) Αυστρία 1.796 3.862 115% 589

2) Βέλγιο 1.052 4.207 300% 1.041

3) Γαλλία 16.134 24.531 52% 437

4) Γερμανία 13.750 37.600 173% 982

5) Δανία 370 1.257 240% 585

6) Ελλάδα 472 1.936 310% 245

7) Ην. Βασίλειο 18.100 22.100 22% 1.132*1

8) Ιρλανδία 670 1.051 57% 274

9) Ισπανία 17.210 30.437 77% 842

10) Ιταλία 11.571 24.161 109% 386

11) Κάτω Χώρες 3.354 5.793 73% 119

12) Λουξεμβούργο 87 223 156% 1.286

13) Πορτογαλία 1.265 5.366 324% 787

14) Σουηδία 2.221 2.379 7% 651

15) Φινλανδία 1.510 2.298 52,18% 624

Ευρωπαϊκή 79.562 167.201*2 110% 665

Ένωση

*1 Ένα ποσοστό των κατοίκων κατέχει περισσότερες από μία κάρτες και αυτό ισχύει και για τις άλλες χώρες.

*2 Το 1997 ο συνολικός αριθμός των ATMs και των Cash Dispensers στην Ε.Ε. εκτιμάται ότι έχει ανέλθει στις 185.000